

A nők munkapiaci egyenlősége felé vezető hosszú út – Claudia Goldin kutatásai történelmi tendenciákról és a jelenséget kiváltó tényezőkről*

Futó Judit Edit – Lovász Anna

Claudia Goldin a nők munkapiaci helyzetével kapcsolatos kutatásaiért elnyerte a 2023. évi közgazdasági Nobel-díjat. Munkássága átfogó, adatokkal alátámasztott történelmi áttekintést nyújt a nemek közötti egyenlőtlenségekről, valamint bizonyítja a konkrét változások és intézményi elemek hatását. Jelen esszében bemutatjuk Goldinnek a nők foglalkoztatásának és keresetének a legfontosabb történelmi események tükrében vizsgált változására vonatkozó főbb megállapításait, amit egy ún. munkaerő-kínálati U alakú görbébe foglalt, amellyel megkérdőjelezte a gazdasági fejlődés és a női munkaerő-kínálat közötti, monoton pozitív kapcsolatról alkotott korábbi elképzeléseket. Kutatásai során a múltat formáló piaci erők komplexitására fókuszált, köztük a gyári munkára, a szolgáltatási szektorbeli munkahelyekre és a fogamzásgátló tablettá elterjedésére. Vizsgálataiban az egyenlőtlenségek fennmaradó okaira is rámutat, arra például, hogy a jól fizető foglalkozások esetében aránytalan módon elterjedt a hosszú munkaidő és a folyamatos rendelkezésre állás. Claudia Goldin tevékenységével hozzájárul a társadalmi kérdésekkel kapcsolatos ismereteink bővítéséhez, és egyben új kutatási területek megjelenését is katalizálja.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: J1, J31, J71

Kulcsszavak: Nobel-díj, a nők munkapiaci részvétele, nemek közötti bérkülönbség

1. Bevezetés

Mint az számos más témánál ugyancsak megfigyelhető, a munkapiacon a nemek közötti egyenlőségről szóló nyilvános diskurzust is gyakran két szélső nézet uralja. Egyrészt a nemek közötti foglalkoztatási és bérkülönbségeket gyakran a nőkkel szembeni megkülönböztetés bizonyítékaként említik, ami napjainkra még mindig megoldásra váró igazságtalansággként kezelendő. Másrészt sokan arra mutatnak rá, hogy a nők ma már ugyanolyan (vagy akár magasabb) képzettséggel rendelkeznek, mint a férfiak, és az adott foglalkozásokon belül (majdnem) ugyanannyit keresnek.

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Futó Judit Edit: Debreceni Egyetem, adjunktus. Email: futo.judit@econ.unideb.hu
Lovász Anna: University of Washington Tacoma, adjunktus. Email: plovi@uw.edu

Az angol nyelvű kézirat első változata 2024. január 22-én érkezett szerkesztőségünkbe.

DOI: <https://doi.org/10.25201/HSZ.23.1.135>

Azzal érvelnek, hogy a nemek közötti fennmaradó különbségek egyszerűen a nők saját döntéseiből adódnak, és nincs szükség további szakpolitikákra vagy erőfeszítésekre az ezzel kapcsolatban jelentkező különbségek kiegyenlítése érdekében. Statisztikai tény, hogy ma a legtöbb fejlett országban a nemek közötti bérkülönbség nagy része a foglalkozások tekintetében adódó eltérésekkel és a nők rövidebb ledolgozott munkaidejével magyarázható. Miután ezeket az eltéréseket szabályoztuk, a nemek közötti megmagyarázhatatlan bérkülönbség sokkal kisebb lesz, bár még mindig nem tűnik el.¹ Az is világos, hogy a szülői szerep nagyon eltérő módon hat a férfiak és a nők keresetére és karrierútjára.² Itt kezdődik azonban a valódi vita. Vajon a férfiak és a nők eltérő döntései a preferenciák és készségek veleszületett különbségeiből fakadnak, s így nincs szükség arra, hogy foglalkozzunk velük? Vagy ezek továbbra is a nők lehetőségeit és törekvéseit korlátozó tényezők – például a társadalmi elvárások – következményei, amelyekkel foglalkozni kell?

A természet kontra nevelés szerepének előítéletek mentén történő megfogalmazása helyett a tudományos kutatás célja a társadalom jólétének maximalizálása azáltal, hogy adatalapú bizonyítékokat szolgáltat e hiányosságok okairól és hatásairól. Ezek a bizonyítékok felhasználhatók olyan szakpolitikák kidolgozásához, amelyek segítenek elhárítani azokat az akadályokat, amelyek korlátozhatják a nőket – és a férfiakat – képességeik optimális kihasználásában. Az olyan szakpolitikák kidolgozása, amelyek lehetővé teszik az egyének számára, hogy „olyan kimeneteleket érjenek el, amelyek tükrözik mögöttes képességeiket” (Niederle 2016), az oktatási és karrierösztönzőkkel és lehetőségekkel kapcsolatos számos tényező kutatását igényli. Goldin munkássága pontosan ilyen adatvezérelt, árnyalt, átfogó képet nyújt. Eredményeinek áttekintése révén feltárható a nemek közötti egyenlőtlenségekkel kapcsolatos ismereteink fejlődése. Kutatásai azt mutatják be, hogy a nők (és a férfiak) lehetőségei és a velük kapcsolatos munkapiaci kimenetelek hogyan alakultak az idők során a gazdasági fejlődés, az intézményi és munkapiaci változások tükrében, valamint a társadalmi normák változásának következtében. Míg tevékenysége az amerikai nők helyzetére összpontosít, mellette számos hasonló, más országokra

¹ Az Egyesült Államokban a nyers vagy korrígalatlan nemek közti különbség a jövedelmek középértékét illetően 2022-ben 17 százalék volt (OECD), míg a nemek közötti tisztázatlan vagy korrigált bérkülönbség (amelyet a nemek közötti különbségek vizsgálata után látunk az olyan jellemzőket tekintve, mint az oktatás, a foglalkozás, a munkatapasztalat, a régió és a szakszervezeti státusz) körülbelül 7 százalékra tehető (Economic Policy Institute 2016). Blau és Kahn (2016) 20,7 százalékos korrígalatlan és 8,4 százalékos korrigált különbséget dokumentáltak.

² Az „anyaságból eredő hátrányt” (az anyák alacsonyabb jövedelme a nem anyákéhoz képest) számos országban dokumentálták; nagysága azonban az intézményektől, a családpolitikától és a társadalmi normáktól függően rendkívül változó (Cukrowska-Torzewska és Matysiak 2020). A hátrány azokban az országokban a legalacsonyabb, amelyek támogatják a szülőket a gyermekgondozási szükségletek és a munka közötti egyensúly megteremtésében széles körben elérhető, megfizethető gyermekgondozási szolgáltatások és jól fizetett, észszerű időtartamú szabadság révén, amelyeket az anyák és az apák megoszthatnak egymás között. Bertrand és munkatársai (2010) rámutatnak, hogy az Egyesült Államokban a szülői szerep jelentősen hozzájárul a férfiak és nők életében a munkaidő csökkentése és a karrier megszakítása révén kialakuló jövedelmi egyenlőtlenségekhez.

is vonatkoztatható kutatási irányt is generált.³ Adatainak bizonyítóereje segítheti elvárásaink megfogalmazását a nemek közötti egyenlőség jövőbeli alakításával kapcsolatban, és alapul szolgálhat azoknak a (szak)politikáknak a kialakításához, amelyek keretében a nők és férfiak képességei és készségei hatékonyabban szolgálhatják társadalmainkat.

Mielőtt részletesen ismertetnénk Goldin kutatási eredményeit, érdemes kiemelni, hogy az ő díja miért számít különlegesnek a Nobel-díjak történetében. A közgazdasági Nobel-emlékdíjat 2023-ban kapta meg a nők munkapiaci szerepének megértését elősegítő kutatásaiért, egy olyan területért, amely akkor, amikor kutatásaiba kezdett, a közgazdaságtan főáramán kívül esett. Megállapításaival felhívta a figyelmet e kulcsfontosságú kérdésre, és hozzájárult egy folyamatosan bővülő szakirodalom alapjainak letételéhez. Ő a harmadik nő, aki megkapta a közgazdasági Nobel-díjat, őt csupán *Elinor Ostrom (2009)* és *Esther Duflo (2019)* előzte meg. Ők azonban mindketten megosztva kapták a díjat (*Nobel Prize 2023*), Goldin az első, aki egyedül kapta meg a közgazdasági kutatásért járó díjat. Ráadásul gazdaságtörténetesek ritkán kapnak közgazdasági Nobel-díjat. Valójában az utolsó gazdaságtörténész, aki elnyerte ezt a díjat, Goldin felettese, Robert Fogel volt, aki 1993-ban Douglas North-tal megosztottan kapta meg azt. Goldin a gazdaságtörténetnek azt az ágát műveli, amelyet kliometriának neveznek, azaz a gazdasági elemzésnek azt a módszerét, amelyben a közgazdaságtan elméleti és empirikus eszközeit gazdaságtörténeti kérdések vizsgálatára alkalmazzák (*Cliometric Society 2023*). Goldin munkájának nagy részét történelmi adatbázisok összeállítása tette ki. Az ilyen típusú munka ahelyett, hogy egy nagy ötletre vagy egy elméleti modellre összpontosítana, kitartó, aprólékos történeti munkát igényel. Ugyanakkor a Goldin által a nemek közötti egyenlőtlenségek történelmi változásainak elemzésére használt egységes munkaerő-kínálati és -keresleti keretrendszer szélesebb körben is hozzájárult a közgazdaságtan területének további kibontakozásához. Munkája felhívta a figyelmet a munkaerő-kínálati döntések jövedelmi és helyettesítő hatásaira, az önkiválasztás munkapiaci hatásaira, valamint a piac és a háztartások közötti kölcsönhatásokra. A kutatások további egyenlőtlenségeket tártak fel az egészségügy, az oktatás, a személyes autonómia és a törvényes jogok terén, és az egyenlőtlenségek tendenciáit az iparági szerkezettel, az aggregált termelékenységgel és a tehetségek elosztásából származó hatékonyságnövekedéssel hozták összefüggésbe.

³ Magyarországon is készült néhány tanulmány, amely a nemek között meglévő munkapiaci egyenlőtlenségeket tárgyalja. Közéjük tartozik a nemek közötti bérkülönbség (*Takács 2021*), a foglalkozási szegregáció (*Ilyés – Lőrinc 2022*), a gyermekgondozási szolgáltatások elérhetősége (*Lovász – Szabó-Morvai 2019*) és az üveglafon (*Adamecz 2018*) elemzése.

Goldin életútja viszonylag eseménytelennek mondható. Rangos egyetemekre járt, a Cornellre és a Chicagói Egyetemre. Utóbbin 1972-ben szerzett PhD-fokozatot Robert Fogel irányítása alatt, akinek az 1971-ben szintén Nobel-díjjal kitüntetett Simon Kuznets volt a témavezetője (*Nobel Prize 2023*). Szoros munkakapcsolatot ápolt Gary Beckerrel is, az 1992-es Nobel-díjassal (*Nobel Prize 2023*). 1990 óta a Harvard Egyetem professzora, ahol ő az első női kinevezett professzor a közgazdasági tanszéken (*Goldin 2023*). Goldin nem az egyetlen közgazdász, aki fontos kutatásokat végzett a nők és férfiak közötti munkapiaci különbségekkel kapcsolatban. Előtte e körben Ester Boserup vagy Gary Becker nevét említhetjük. Mára azonban Goldint tekintik a téma első számú kutatójának, amit a nevéhez fűződő – minden egyetem munkaügyi közgazdasági kurzusainak tananyagában megjelenő –, számtalan cikk is bizonyít (*Adamecz – Isztin 2023*).

A következőkben összefoglaljuk Goldin legfontosabb megállapításait a női munkaerő-kínálatnak az elmúlt évszázadok során bekövetkezett alakulásával és az ezeket a tendenciákat alakító fő tényezőkkel kapcsolatban. Áttekintjük a nemek közötti bérkülönbséggel kapcsolatos kutatásait és az e különbséghez még ma is hozzájáruló mögöttes okokat. Ezt követően a munka és a magánélet egyensúlyával kapcsolatos megállapításait tárgyaljuk, ami még mindig akadályt jelent a nők előtt karrierútkon. Végül zárásként bemutatjuk azt a hatást, amelyet a nemek közötti egyenlőtlenségek kutatására gyakorolt, további gyümölcsöző vizsgálódási lehetőségeket indukálva.

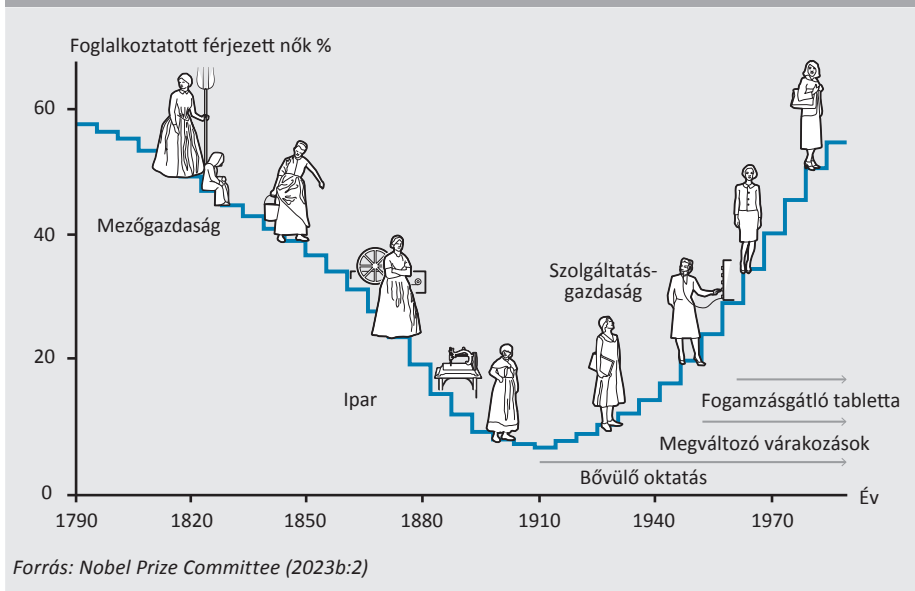
2. A női munkaerő-kínálat időbeli alakulása

Goldin fő hozzájárulása a nemek közötti egyenlőtlenségek feltárásához abban nyilvánul meg, hogy kutatásai jelentősen javították a nők munkapiaci részvételét meghatározó erők megértését. Megjegyzendő, hogy a munkaerő-kínálat vagy a munkapiaci részvétel a foglalkoztatott vagy aktívan munkát kereső nők számát veszi figyelembe. Az első, kulcsfontosságú összefoglaló ábra – a női munkaerő-kínálat U alakú görbéje – több mint kétszáz év adatának elemzési eredményeit mutatja be (*1. ábra*), valamint az U alakú minta mögött meghúzódó főbb tényezőket az idő múlása alapján, rávilágítva a házasságban élő nők munkapiacra való visszatérésének jelentőségére és arra, hogy ez mit jelent a Goldin által vizsgált kohorszathasok⁴ szempontjából.

⁴ „A »kohorsz« kifejezés egy bizonyos időintervallumon belül született csoportot jelent, és itt inkább különböző konstruált mércékre utal, nem pedig az egyének tényleges időbeli mozgására” (*Goldin 1990:19*).

1. ábra

A házasságban élő nők foglalkoztatásának U alakú görbéje az idők folyamán Goldin kutatómunkája alapján

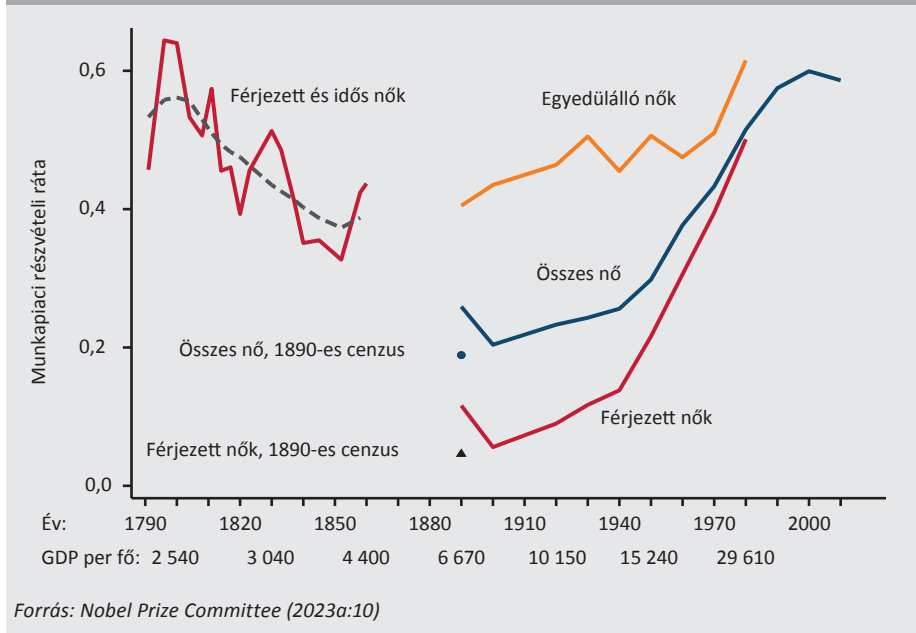

Az elmúlt néhány évszázadban a társadalom jelentősen megváltozott. Az ipari forradalom óta a mai iparosodott országok folyamatos gazdasági növekedést értek el. Ennek eredményeképpen könnyű lenne feltételezni, hogy a nők munkapiaci részvételének trendje is ezt a példát követi. Goldin munkája azonban megmutatta, hogy ez nem így van (Nobel Prize Committee 2023b). Az 1990-ben megjelent "Understanding the gender gap: an economic history of American women" című könyve mérföldkőnek tekinthető a témával kapcsolatos kutatásokat illetően. Jelentősen kibővítette és elmélyítette ismereteinket, mivel Goldin nem korlátozta elemzését az elmúlt évtizedekre, hanem az elmúlt 200–250 évre tekintett vissza.

A Nobel Prize Committee (2023b) leírása szerint Goldin időben visszafelé, hosszú távon vizsgálta, hogyan változott a női munkaerő helyzete a gazdaság átalakulásával párhuzamosan. Ehhez a gazdaságtörténet és a közgazdaságtan módszereit ötvözte, ami a nők részvétele és foglalkoztatása történelmi fejlődésének mélyebb megértését eredményezte. Ez a munka aprólékos adatgyűjtést igényelt, majd végül megkérdőjelezte a nők foglalkoztatásával kapcsolatos, rendelkezésre álló statisztikák és feltételezések érvényességét. A nők munkájáról gyűjtött történelmi adatok tekintetében gyakran a ténylegesnél alacsonyabb számú adatot közöltek, és Goldin ezt úgy korrigálta, hogy egyfajta nyomozóként eljárva vizsgálta az adatforrásokat. A rég elfeledett múltat oly módon kutatta, hogy különböző, levéltárakban elérhető történelmi forrásokból, például özvegyek által vezetett naplókából és beszámolókból gyűjtött információkat (Goldin 1990).

A 19. században az amerikai népszámlálási adatok alapján dokumentálták a nők részvételi arányának fokozatos növekedését. Goldin azonban megkérdőjelezte ennek az adatbázisnak a minőségét, mivel 1940 előttről alig állt rendelkezésre pontos adat. Nagy mennyiségű, korábban fel nem használt mennyiségi és minőségi információt gyűjtött össze, amelyek alapján az 1700-as évek végéig visszanyúló, pontosabb adatokkal rendelkezett. Ennek eredményeként munkája révén korrigálta az 1790 és 1900 közötti korábbi részvételi statisztikákat (Nobel Prize Committee 2023a). Az új statisztikai adatok elemzése során Goldin a női foglalkoztatás (1. ábra) és a munkapiaci részvétel (2. ábra) történeti fejlődésében eltérő mintázatot azonosított. Ez a minta az U betűhöz hasonlít, más szóval az Egyesült Államokban a nők foglalkoztatási és részvételi aránya először csökkent, majd idővel nőtt. E számadatok alapján Goldin kiemelte, hogy a korábbi feltételezésekkel ellentétben a 20. századi munkaerő-kínálat növekedésének időszakát valójában a 19. századot végig kísérő csökkenés előzte meg.

2. ábra
A női munkaerő-kínálat U alakú görbéje az idők folyamán Goldin kutatómunkája alapján

2.1. Az U alakú görbe leszálló ága mögött meghúzódó okok

Goldin munkája az U alakú mintázat feltárása és elemzése révén részletes áttekintést nyújt e változások mögött meghúzódó okokról (Goldin 1986, 1990, 1995, 2002, 2006). A már említett, nagy hatást elért könyvében (Goldin 1990) részletesen foglalkozik a nők amerikai gazdaságban betöltött szerepével, a női munkaerő fejlődésének történetével, valamint a nők és férfiak közötti, keresetet és foglalkozást

érintő különbségekkel. Kutatásaiban különös hangsúlyt fektetett a házasságban élő nők társadalmi szerepének változásaira, ami nagyban hozzájárult az U alakú minta kialakulásához. *Goldin (1990)* leírja azokat az okokat, amelyek miatt a női munkaerőt a ténylegesnél alacsonyabb szintűnek becsülték a történelmi népszámlálások során, és kitér a népszámlálás során használt definíciókban jelen lévő torzításokra. A definíciók értelmezésének megváltoztatásával Goldin jobban meg tudta ragadni a nők részvételi arányának változásait. A rendelkezésre álló történelmi adatok időbeli kibővítése nagyban hozzájárult a nők munkapiaci részvételének jobb megértéséhez.

A népszámlálási jelentésekben például, különösen az 1940-es évek előtt, a feleség kifejezést foglalkozási megnevezésként használták a házasságban élők esetében, és ezek a nők a keresőtevékenység fogalma alapján nem számítottak bele a munkaerőlétszámba (*Goldin 1995*). Goldin kutatásai (*Goldin 1990, 1995*) arra a felismerésre vezettek, hogy a házasságban élő nőkről nem szabad automatikusan azt feltételezni, hogy nem dolgoznak, mivel háziasszonyok. Az sem volt ritka, hogy a kisebb földbirtokosok, mezőgazdasági munkások, vendégházak vezetői vagy más kisvállalkozók együtt dolgoztak a feleségükkel. Emellett a nők gyakran dolgoztak a háziiparban, vagy otthon tejtermékeket és ruhákat állítottak elő, azonban ezeket a tevékenységeket a történelmi adatok nem jól rögzítették. A módosított statisztikai adatokból Goldin megállapította, hogy a nők foglalkoztatási aránya az amerikai munkapiacra az 1890-es évek végén majdnem háromszor magasabb volt, mint amit a népszámlálási adatok mutattak (*Nobel Prize Committee 2023b*).

Sokkal több nő dolgozott bérért vagy termelt a piacra saját otthonában vagy saját gazdaságában, mint amennyit a népszámlálás során regisztráltak. Goldin azonban kimutatta, hogy a jövedelmi hatás negatív volt, azaz a jövedelem növekedése csökkentette a felkínált munka mennyiségét. Ennek oka az volt, hogy a társadalom akkoriban lenézte a dolgozó házas nőket, és ez egyfajta megbélyegzést jelentett számukra (*Goldin 1995*). Az iparosodás előrehaladtával a 19. század végéig és a 20. század elejéig a nők munkapiaci részvétele folyamatosan csökkent. *Goldin (1995)* szerint az U alakú görbe alja, ahol a görbe irányt vált, az 1920-as évekre tehető. A korrigált adatok alapján *Goldin (1990)* összegzi, hogy az 1890 előtti népszámlálási időszakokban sokkal nagyobb volt az alulszámolás problémája. Ha megnézzük az általa kiegészített statisztikákat, láthatjuk a női munkaerő egyértelmű csökkenését, valamint azt, hogy hány házasságban élő nő végzett „rejtett munkát a gazdaságban” (*Goldin 1986*).

Az amerikai ipari forradalommal a mezőgazdaságban dolgozó emberek száma csökkent, mert az egyre nagyobb számban megjelenő gyárakban kezdtek el dolgozni, és így sok vidéki kisvállalkozás megszűnt. *Goldin (1986)* részletesen vizsgálja az idősebb és házas nők jelenlétét a munkapiacra ebben az időszakban. Több mint 12 000 olyan háztartás adatait gyűjtötte össze, amelynek vezetője nem házas vagy özvegy nő volt 1791 és 1860 között Philadelphiában. Az adatok 27 városi könyvtárból és

3 állami népszámlálásból származnak. Goldin azért választotta ezt a régiót, mert akkoriban ez volt az Egyesült Államok legnagyobb városa és fővárosa. Ezen úttörő munka keretében kimutatta, hogy számos házas nő dolgozott, még akkor is, ha ezt a népszámlálás során nem számították munkának (Goldin 1986). Ilyen volt például a varrónők, panzióvezetők és mosónők munkája, amit a nők otthon, a férjükkel együtt végeztek.

Goldin innovatív kvantitatív elemzéssel vizsgálta meg például az özvegyek naplóit, és arra a következtetésre jutott, hogy az 1790-es években az özvegyek nagy arányban folytatták tovább sikeres férjeik üzleti tevékenységét, ugyanis az özvegyek olyan szakmai tapasztalatot örököltek, amely lehetővé tette számukra, hogy cipészek, vas-kereskedők vagy bolti eladók lehessenek. Goldin azt a fontos következtetést vonta le, hogy e nők közül sokan már akkor rejtett munkát végeztek a gazdaságban, amikor férjük még élt. Megállapítása szerint a gazdasági fejlődéssel a házas nők munkapiaci részvételi aránya először csökken, és csak később emelkedik (Goldin 1986).

Goldin olyan egyedülálló, fiatal nők helyzetét is vizsgálta ebben az időszakban, akik számára az iparosítás egyes államokban csak kiegészítő munkát biztosított képességeiknek megfelelően (Nobel Prize Committee 2023a), de még így is csökkent a foglalkoztatásuk a 19. század második felétől. Goldin (1990) e csökkenés okát abban látta, hogy a társadalom olyan kérdéseket kezdett el felvetni a női munkavállalók növekvő számával kapcsolatban, hogy például a nőknek joguk van-e dolgozni, és ezzel egy sor védőintézkedésre hívta fel a figyelmet. Az erős társadalmi normák – például hogy egy nő ne dolgozzon, ha már házas – azt eredményezték, hogy a munkapiacra dolgozó, egyedülálló nők előbb-utóbb férjhez mentek, így ha volt is munkájuk, azt feladták. Az amerikai ipari forradalom és a társadalmi normák egyaránt csökkentették a nők lehetőségeit a munka és a családi élet összeegyeztetésére (Goldin 1986).

Goldin (1986) kutatásai alapján a női háztartásfők munkapiaci részvételére vonatkozó adatok hetvenéves átlagban 44 százalék körüli értéket mutatnak, enyhe csökkenő tendenciával. A Goldin kutatásai által feltárt, csökkenésért felelős tényezők sok esetben ellentétes irányban működtek. Az iparosodás és a gazdasági fejlődés csökkentette az idősebb nők jelenlétét a munkapiacra. A munkaerőnek a háztartásból a piacra lépése csökkentette az üzleti ismeretek családon belüli átadását és az özvegyeknek azt a képességét, hogy átvegyék a férjük által végzett szakmával kapcsolatos feladatokat. Ehhez kapcsolódik, hogy a munkahely és az otthon különválása növelte a piacgazdaságban való részvétel költségeit, különösen a kisgyermekes nők esetében.

A Goldin által összegyűjtött és korrigált adatokból kiderült, hogy a női munkaerő-kínálat jól ismert 20. századi növekedését a 19. század folyamán éles visszaesés előzte meg. Goldin munkássága másokra is hatással volt, és hozzájárult a téma szélesebb körű kutatásának fejlődéséhez (Nobel Prize Committee 2023a). Goldin (1995) számos fejlődő országot vizsgált a női foglalkoztatás időbeli alakulása szempontjából, és

megállapította, hogy hasonló típusú U alakú görbe (tendencia) figyelhető meg más országokban is. Ezek az eredmények a nemek közötti egyenlőtlenségek témáján túl szélesebb spektrumú jelentőséggel bírnak a gazdasági elemzésre nézve. A közgazdasági elmélet szerint a magasabb keresetek összehatása két különböző csatornától függ: a jövedelmi hatástól, amely szerint a magasabb kereseti potenciál azt eredményezi, hogy a nők nagyobb mértékben kívánnak jelen lenni a munkapiacra, valamint a helyettesítő hatástól, amely szerint a magasabb keresetek azt eredményezik, hogy a nők inkább az otthonmaradást választják, és a jövedelmi korlátok enyhülése esetén inkább a fizetetlen munkára, például a gyermekgondozásra összpontosítanak. Goldin felfedezése az U alakú görbét illetően megkérdőjelezte, hogy a jövedelmi és a helyettesítő hatások a gazdasági fejlődés folyamatában rögzítettnek feltételezhetőek-e (Goldin 1995). Más szóval, a nők részvételi aránya és a gazdasági növekedés között nem áll fenn történelmileg következetes kapcsolat. Goldin (1995) szerint a női munkaerő kínálati trendjének irányváltása mögötti okok a helyettesítő hatás nagyságának a jövedelmi hatáshoz viszonyított változásából eredhetnek. Ebben az időszakban a helyettesítő hatás megnőtt, és meghaladta a jövedelmi hatást, ami a női munkaerő-kínálat csökkenéséhez vezetett.

2.2. A házasságban élő nők szerepe a női foglalkoztatás alakulásában

Az U alakú görbe növekvő szakaszát és a mögöttes okokat Goldin egyik legnagyobb hatású tanulmánya tárgyalja (Goldin 2006). A 19. század végétől a nők foglalkoztatási aránya emelkedni kezdett. Goldin megvizsgálta ezt a 80 éves időszakot, és megállapította a házasságban élő nők és a kohorszhatások fontos szerepét ez idő alatt. Emellett azt is kiemeli, hogy a technológiai fejlődés, a szolgáltatási szektor növekedése és a magasabb iskolázottsági szint szintén hozzájárult a növekvő női munkaerő-kínálatához (Goldin 1990). A 20. század első feléig a jogszabályok, a társadalmi megelégedés és más intézményi akadályok korlátozták e tényezők hatását. Goldin (1990, 2006, 2021) megállapította, hogy a női foglalkoztatás növekedésében három fontos változás játszott kiemelkedő szerepet: az oktatás bővülése, az elvárások változása és a fogamzásgátló tabletta bevezetése. A következőkben ismertetjük a Goldin (2006) által elemzett különböző időszakokat és a tendenciák mögött meghúzódó hajtóerőket.

Goldin (2006) a nők gazdaságban betöltött szerepének változásait vizsgálta, beleértve a nők munkapiaci részvételét az Egyesült Államokban. Négy fő szakaszt különböztetett meg, az első hármat evolúciós szakasznak, a negyediket pedig forradalmi szakasznak nevezte, amelyre „csendes forradalomként” utalt. A két fogalom közötti különbséget három tényező alapján elemezte. Az első a horizont, ahol a nők munkapiaci jelenlétének időtartamát veszik figyelembe. A második az identitás, vagyis az, hogy a nők megtalálják-e identitásukat a munkájukban. A harmadik a döntéshozatal, amely tényező esetében azt vizsgálja, hogy a nők munkapiaci jelenléte közös döntés eredménye-e, ha a nő házasságban van, vagy ha a nő „másodlagos munkavállaló”, aki férje munkájához igazítja idejét.

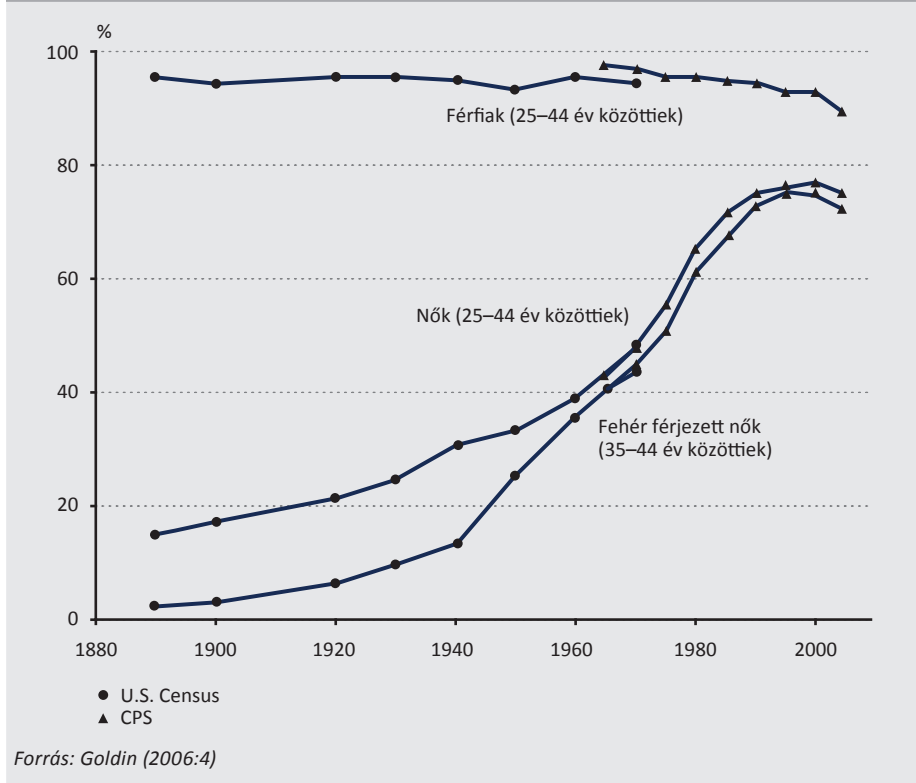
2.2.1. Az evolúciós szakaszok

Az első szakaszt a független dolgozó nő szakaszának nevezhetjük, amely a tizenkilencedik század végétől az 1920-as évekig tartott. A legtöbb dolgozó nő fiatal és hajadon volt abban az időben. Számukra a legjellemzőbb munkakörök a bérmunkásként történő foglalkoztatás és a háztartási munkák voltak (takarító, mosónő). Nagyon kis részük volt hivatásos dolgozó, mint tanárok és irodai dolgozók. Számuk az 1910-es években jelentősen megnőtt. A legtöbb dolgozó nő alulképzett volt, és a házasságkötéskor abbahagyta a munkát, kivéve a legszegényebbeket és a legképzettebbeket. Az olyan társadalompolitikai kérdések, mint az egyenlő bérezés, a minimálbér és a maximális munkaidő, ekkor kerültek be a köztudatba.

A következő szakasz az 1930-as évektől az 1950-es évekig tartott, és ebben a szakaszban a házasságban élő nők számára könnyebbé vált a munkavállalás. A 3. ábra alapján 1930-tól 1950-ig jelentősen nőtt a házas nők aránya a munkapiacon. 1890-ben a dolgozó nők 8 százaléka volt házas, 1930-ban ez az arány 26 százalék, 1950-ben 47 százalék.

3. ábra

A nők és férfiak munkapiaci részvételi aránya életkor és családi állapot szerint 1890 és 2004 között

A nők munkapiaci részvétele két tényezőnek köszönhetően nőtt: az első az irodai dolgozók iránti kereslet növekedése, a második pedig a középiskolai végzettségűek arányának gyors növekedése volt (*Goldin 2006*). 1900-ban az irodai dolgozók 24 százaléka nő, míg 1930-ban ez az arány 52 százalékra nőtt. Ez azt jelentette, hogy a fiatal nők tisztább, kellemesebb környezetben, rövidebb munkaidővel, tehát „tisztességesebb” munkahelyeken dolgozhattak, mielőtt férjhez mentek volna.

1940-ig volt érvényben a házas nők munkavállalását korlátozó jogszabály, amely megtiltotta a házas nők alkalmazását, a frissen házasodott nőknek pedig el kellett hagyniuk a munkapiacot (*Goldin 1990*). A munkaerő modern fogalma először az 1940-es népszámlálásban jelent meg, a keresőtevékenység korábban használt fogalma pedig megváltozott (*Goldin 1995*). Ennek eredményeként ekkor jelentek meg először a részmunkaidős állások az adatokban. Ugyanakkor a modern háztartási gépek, például a hűtőszekrények és mosógépek megjelenésével – amelyek felszabadították a nők idejét – összességében nőtt a női munkaerő-kínálat.

A munkapiacot tanulmányozó közgazdászok elkezdtek vizsgálni, hogy a férjek jövedelme hogyan befolyásolja a feleségek munkapiaci jelenlétét. Megállapították, hogy a két érték negatívan korrelál egymással. Ennek az időszaknak a végére azonban a korreláció meredeken csökkenni kezdett. Ha nem csökkent volna, akkor soha nem növekedhetett volna jelentősen a házasságban élő nők munkapiaci jelenléte.

Goldin (2006) a harmadik evolúciós szakaszt az 1950-es évektől az 1970-es évekig terjedő időszakként határozta meg, amelyet a „csendes forradalom” gyökereinek tekintett. A házas nők munkapiaci jelenléte ebben az időszakban tovább nőtt. A részmunkaidős foglalkoztatás egyre elterjedtebbé vált, és a heti 35 óránál kevesebbet dolgozó nők aránya az 1940. évi 18 százalékról 1960-ra 28 százalékra emelkedett. A házasságban élő nők foglalkoztatását korlátozó rendelkezéseket teljesen eltörölték. A házasságban élő nők továbbra is másodlagos keresőnek számítottak a háztartáson belül. A nők leggyakoribb foglalkozásai titkár, tanár, ápoló, szociális munkás és könyvtáros foglalkozások voltak. Az előrelépési lehetőségek korlátozottak voltak, és a nőket leggyakrabban arról kérdezték az állásinterjúkon, hogy milyen gyorsan tudnak gépelni.

Bár a nők életük nagy részében munkaviszonyban álltak, a fiatal nők körében végzett felmérések alapján elvárásaik jelentősen eltértek a férfiakétól. A legtöbben hajlandóak voltak rövid és ideiglenes munkát vállalni különféle munkakörökben ahelyett, hogy karrierben gondolkodtak volna. Legtöbben az egyetemre járásra a megfelelő házastárs megtalálásának a lehetőségeként, nem pedig a karrier első lépéseként tekintettek. Ebben az időszakban a reálbérek növekedésével a házasságban élő nők foglalkoztatottsága is nőtt, de a férfiakhoz viszonyított kereseti különbség csak kismértékben csökkent.

2.2.2. A „csendes forradalom” (*The Quiet Revolution*)

A női munkapiaci részvétel fejlődésének utolsó szakasza az 1970-es évek végétől kezdődött és a mai napig tart. Goldin ezt a fázist „csendes forradalomnak” nevezi. A nők munkapiaci jelenlétének az előző szakaszban bekövetkezett növekedése a „csendes forradalom” fontos előfeltétele volt, de nem annak indikátora. E tekintetben két fő mutatót vizsgálunk: a horizontot és a női identitást.

Goldin (2006) kutatása alapján a kitágult horizont azt jelenti, hogy a nők egyre pontosabban tudták megjósolni jövőbeli karrierjüket. Ezen pontosabb elvárások mentén kedvezőbben tudtak befektetni saját oktatásukba, és olyan állásokban tudtak elhelyezkedni, ahol több lehetőségük volt az előrelépésre. Immár képesek voltak nem csupán valamilyen munkát, hanem karriert is tervezni. Az 1970-es években a fiatal nők egyre inkább arra számítottak, hogy anyáik generációjától eltérően későbbi életükben dolgozni fognak. Az 1970-es és 1980-as években a fiatal lányok egyre több főiskolai előkészítő kurzusra iratkoztak be a középiskolában, és javultak a matematikai és olvasási felméréseken elért eredményeik. Ennek következményeként a felsőoktatásban a női hallgatók aránya jelentősen megnőtt. Ez viszont hatással volt a családalapítással kapcsolatos egyéb döntésekre is: a diplomával rendelkező nők házasságkötési átlagéletkora 25 év volt, szemben az előző korszakra jellemző 22,5 éves átlagéletkorral. Ebben a korszakban egyre több nő szerzett jogi, orvosi, gyógyszerészeti és gazdasági képesítést.

A Goldin által kiemelt másik kulcsfontosságú mutató a nők megváltozott identitásával kapcsolatos. A forradalom a nők önképének változásában is megmutatkozott. Mivel a nők később mentek férjhez, „nevet tudtak szerezni” maguknak, mielőtt a házasságkötéskor nevet kellett változtatniuk. Az 1970-es években szinte minden nő felvette a férje nevét, 1990-ben viszont az egyetemet végzett nők mintegy 20 százaléka megtartotta saját nevét, amikor férjhez ment. Az egyetemi hallgatók körében az 1960-as évektől kezdve végzett felmérések alapján a személyes siker (karrier, elismerés) idővel egyre több nő számára vált fontosabbá, a nők és férfiak számára pedig egyformán fontossá vált a család. A pénzügyi sikert azonban a férfiak továbbra is fontosabbnak tartották. A munkahely – még az alacsonyabb iskolai végzettségűek körében is – az egyéni identitás kulcsfontosságú elemévé vált. Egyre több nő lépett be lényegesen felkészültebben és a sikeres karrier elérésének céljával a munkapiacra. A nők keresete nőtt a férfiakéhoz képest, így a nemek közötti keresetbeli különbség jelentősen csökkent. Egyre több nő lett orvos, tanár, jogász és menedzser.

Goldin kutatásai alapján a 20. században a nők foglalkoztatási rátájának növekedése mögött elsősorban az oktatásba való nagyobb befektetés, valamint a házasságban élő nők és általában a nők elvárásainak változásai álltak azzal együtt, hogy számos formális és informális korlát is megszűnt. Az 1960-as évek végétől azonban Goldin

– Katz (2002) kutatásai egy másik kulcsfontosságú változásra hívták fel a figyelmet, bemutatva a fogamzásgátló fontos szerepét. Kimutatták, hogy a fogamzásgátló tabletta elérhetősége forradalmi szerepet játszott a nők lehetőségeinek alakításában, és nagyban hozzájárult a „csendes forradalom” kialakulásához. Goldin és Katz megállapította, hogy a fogamzásgátló hatására a nők többet fektettek saját képzésükbe, mert így könnyebben meg tudták tervezni házasságuk és gyermekvállalásuk időzítését.

Ehhez kapcsolódóan Goldin – Rouse (2000) a diszkrimináció szerepét vizsgálta a munkaerő-felvétel során nagy amerikai szimfonikus zenekarok felvételi gyakorlatának kvázi-kísérleti változását alapul véve az 1970-es évek végén. A házas nők munkavállalási korlátozásának megszüntetése és a nyílt diszkrimináció eltörlése nem vetett véget a „finomabb” diszkriminatív gyakorlatoknak. A szimfonikus zenekarok történelmileg többnyire férfiakból álltak, és a karmesterek gyakran a férfi zenészeket részesítették előnyben. Idővel azonban jelentősen nőtt a női zenészek száma. Goldin és Rouse felhasználta azt a tényt, hogy e zenekarok meghallgatási eljárásaiban változás történt, annak vizsgálatára, hogy tetten érhető-e diszkriminatív gyakorlat. A zenekarok ún. „vak” meghallgatásokat tartottak, ahol egy képernyő elrejtí a jelölt személyazonosságát a felvételi bizottság előtt, míg korábban a meghallgatásokat személyes felvételi eljárás alkalmazásával tartották. A meghallgatásokra, a meghallgatás típusaira, a zenészekre és a kimenetelekre vonatkozó adatok elemzése azt mutatta, hogy a „vak” meghallgatások növelték annak valószínűségét, hogy a nők továbbjuthattak a következő fordulóra és felvették őket. Ez azt sugallta, hogy a munkáltatói nemi alapon történő megkülönböztetés a munkaerő-felvétel terén továbbra is jelen van, ugyanakkor arra is utal, hogy az olyan felvételi gyakorlatok, mint a „vak” meghallgatás, sikeresen csökkenthetik a diszkriminatív preferenciák valós hatásait.

3. A nemek közötti bérkülönbségek

Goldin munkája kulcsfontosságú betekintést engedett a nemek közötti bérkülönbségek mögött meghúzódó okokba is. A kereseti rés sem mutatott lineáris összefüggést a gazdasági növekedéssel. Az ipari forradalom idején, 1820–1850 között viszonylag alacsony volt, 1850–1930 között emelkedett, 1930 és 1980 között stabilan tartotta magát, majd 1980 körül az emberi tőke és a munkatapasztalat javulása miatt jelentősen csökkent, mielőtt az utóbbi néhány évtizedben a jelenlegi szint körül stabilizálódott.

Goldin (2014) összefoglalja a keresetek konvergenciáját, és rámutat a még fennmaradt egyenlőtlenségek egyik fő tényezőjére. Azzal érvel, hogy a kormányzati politikák helyett a nők relatív fizetése további javulásának a munkapiac és a vállalatok politikájának változásaiból kell erednie. A munkaidő szervezésének és számlálásának

módja számos szakmában, különösen a magas jövedelmű szakmákban, hátrányos helyzetbe hozza a nőket, mivel a hosszú munkaidőt és a rugalmatlan időbeosztást jutalmazza. Mivel – amint azt az időfelhasználási adatok is mutatják – a nők még teljes munkaidőben is több háztartási és gondozási feladatot vállalnak, mint a férfiak, nem tudnak tovább maradni a munkahelyen, illetve éjszakai és hétféligi munkát vállalni, és ezáltal előléptetést és magasabb fizetést elérni.

Bertrand és munkatársai (2010) az MBS (Master of Business Studies) fokozatot szerzők keresetének alakulását vizsgálták életük során. Megállapították, hogy míg a friss diplomás férfiak és nők keresete a munkapiacra való belépéskor közel azonos, addig az idő múlásával fokozatosan eltér egymástól, és a férfiak egy évtizeddel a diploma megszerzése után 60 logaritmikus ponttal többet keresnek. Kimutatták, hogy ez nagyrészt a női diplomások rövidebb munkaidejével és a karrier megszakításával magyarázható, ami az anyasággal függ össze. Ez arra utal, hogy a nők még mindig választanak a család és a karrier között, abban az értelemben, hogy a gyermekvállalás után a munkaidő tekintetében nem tudnak versenyezni a férfiakkal, és ezért hátrányt szenvednek az előléptetés és a keresetnövekedés tekintetében.

Ahogy azonban *Goldin (2014)* rámutat, a nők hátránya csökkenthető lenne, ha a munkahelyek nagyobb időbeli rugalmasságot biztosítanának anélkül, hogy a kevesebb ledolgozott munkaidőt szankcionálnák. *Goldin és Katz (2016)* ezt a nemek közötti bérkülönbség és a részmunkaidő miatti keresetkorlátozás alapján szemlélteti a gyógyszeriparban. Kimutatják, hogy a technológiai fejlődés, amely lehetővé tette a gyógyszeripari dolgozók könnyebb helyettesíthetőségét, rugalmasabb időbeosztáshoz és a részmunkaidős foglalkoztatás terén alacsonyabb „szankciókhoz” vezetett. Ezzel pedig a nemek közötti bérkülönbségek tekintetében ez a szektor az egyik legegyszerűbb ágazattá vált. Néhány további szakma, például az informatika és az egészségügy terén a megnövekedett időbeli rugalmasság révén hasonlóképpen elérte a nemek közötti konvergenciát a keresetek terén. A jogi, pénzügyi és vállalati szektorban viszont a hosszú munkaidőt és a munkapiaci kötődést jobban honorálják, ami nagyobb nemek közötti bérkülönbségeket eredményez.

4. A család és a karrier közötti kapcsolat alakulása

Goldin egyes további munkái még mélyebb betekintést nyújtanak a nők munkapiaci kimeneteleit alakító szempontokba, a munka és a magánélet összeegyeztethetőségének lehetőségeit érintően bekövetkezett változások fényében. Az eddig leírtak alapján *Goldin (1990, 2006, Goldin – Katz 2002)* a női munkaerő-kínálat részvételi arányának növekedését a 20. század elejétől (számos egyéb formális és informális tényező mellett) a következő három fő okra vezette vissza: az egész életen át tartó tanulás, a nők elvárásainak és identitásának változása, valamint a fogamzásgátló

tablettá legalizálása. Eddigi munkásságának egyfajta összegzéseként Goldin 2021-ben megjelent „Career & Family: Women’s Century-Long Journey toward Equity” című könyvében rámutatott arra, hogy a munkapiac elmúlt 100 éves fejlődésének megértéséhez mindenképpen érdemes különbséget tenni az amerikai egyetemi/főiskolai végzettséggel rendelkező nők öt generációja között.

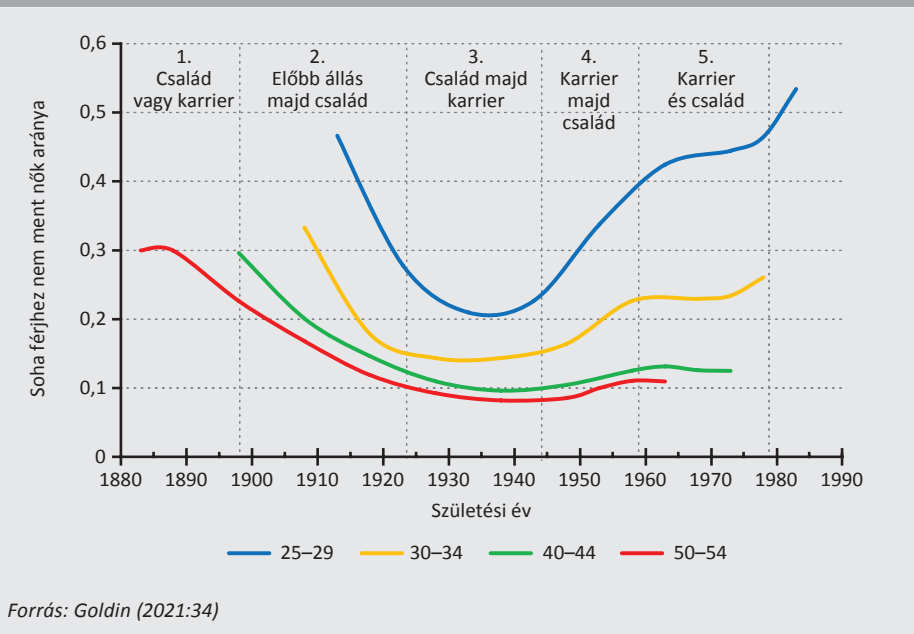
A csoportok közötti különbségtétel a törekvéseikre, valamint a munkavállalás és a család közötti döntéseikre összpontosult. A nőknek mindkét területen akadályokkal kellett szembenéznük a század folyamán, például a házas nők munkavállalási korlátozásával vagy egyéb korlátozásokkal számos pozícióban. Goldin a születési évet használta meghatározó tényezőként az osztályozás során. Az egyes csoportokon belül a nők nagyrészt egységesnek tekinthetők a velük szemben támasztott korlátok és e korlátok határain belül kialakult törekvések tekintetében. Bár a csoportok különbözőek voltak, mindegyikük jelentős „stafétabotot” (iránymutatást) adott át a következő generációnak.

Annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjunk a nők döntéseinek, ambícióinak és lehetőségeinek változásáról az elmúlt évszázadban, Goldin megbízható definíciókat alkotott a „család” és a „karrier” fogalmáról. Meghatározása alapján „a családot úgy definiáljuk, hogy van gyermek”, és a „karrier” kifejezés nem korlátozódik csupán a munkára. Az általa elemzett nők számára a karrier „hosszú távú, keresett munkaként” definiálódik, „amelynél a munka típusa gyakran formálja az egyén identitását” (Goldin 2021:20).

Goldin (2021) kiemelte, hogy a házasságkötés idején betöltött életkor fontos mutató, amely megkülönbözteti a különböző csoportokat. Az általa meghatározott öt csoportot a következőképpen nevezi: Család vagy karrier; Munka, majd család; Család, majd munka; Karrier, majd család; Karrier és család (4. ábra). Akár későn, akár korán, akár egyáltalán nem ment férjhez egy nő, a döntés a karrierterveihez és a gyermekvállaláshoz kapcsolódik. Goldin (2021) életkor szerint általános U alakú görbét vélt felfedezni a főiskolát végzett nők azon hányada tekintetében, akik soha nem mentek férjhez.

4. ábra

Az egyetemet végzett, soha férjhez nem ment nők aránya életkor és születési csoport szerint

Az öt csoport főbb jellemzői rávilágítanak a nők munkapiaci és háztartáson belüli helyzetének alakulására. Az első csoportot az 1880-as évek körül született, főiskolát végzett, fehér nők alkották. Nekik még választaniuk kellett a család és a karrier között. Azok, akik a karriert választották, általában lemondtak a családról és a gyermekvállalásról. A következő csoport tagjai a 20. század elején születtek és viszonylag később házasodtak. Az előző generációtól tanult példa az volt, hogy fel kell adniuk a karrierjüket, és el kellett fogadniuk, hogy előbb lesz munkájuk, majd családot alapítanak. A házas nők munkavállalási korlátozása miatt azt is elfogadták, hogy a családalapítás után nem dolgozhatnak tovább. A harmadik csoportba azok a főiskolai végzettségű nők kerültek, akik 1930 körül születtek, és fiatalon férjhez mentek. Sok gyermekük született, és miután családot alapítottak, folytatták tanulmányaikat és munkába álltak. Mindezt a munkapiaci korlátozások enyhítése tette lehetővé.

A negyedik csoportra az jellemző, hogy a csoportot férjezett, gyermekes, munkával rendelkező, jobb munkapiaci körülmények között dolgozó nők alkotják. Ennek a csoportnak ugyanis a legtöbb tagja az 1970-es évek környékén, a „csendes forradalom” időszakában végzett tanulmányaival. Az előző generáció nőtagjai nem tudtak karriert építeni, csak munkájuk volt, de ez a negyedik csoport esetében megváltozott. A „csendes forradalom” gyermekei már egész életre szóló hivatásnak akarták tekinteni a munkájukat, azaz előbb akartak karriert, mint családot. A válás

liberalizálása szintén alakította a nők nézeteit, mivel a válás megkönnyítése miatt kockázatosabb volt a férjek humán tőkéjébe befektetni, a feleségekébe viszont nem.

Az ötödik és egyben utolsó generációba azok tartoznak, akik 1958 óta születtek, és akik 1980 körül vagy azután szereztek diplomát. Ezek a nők már élvezhették a lehetőségek bővülését és a munkapiaci kimenetek javulását. Az orvosi technológia fejlődése és a társadalmi változások lehetővé tették számukra, hogy bármely korábbi női generációnál jobban megtalálhassák a karrierjük és a családjuk közötti egyensúlyt. *Goldin (2021:44)* szavaival élve:

„Minden csoport átvette a stafétabotot, és végigfutott egy további szakaszt, akadályokat átugorva és korlátokat kerülgetve. S minden generáció folyamatosan változó korlátokkal szembesült – valamint számos technológiai fejlődéssel a háztartásban és a szaporodás terén, amelyek könnyebbé tették az előre vezető utat.”

5. Konklúzió

Goldin eredményei nemcsak a munkapiaci kimenetekben a nemek közötti egyenlőtlenségeket meghatározó kulcsfontosságú erőkről alkotott tudásunkat formálták át, hanem a témával kapcsolatos közgazdasági vizsgálódások fejlődését is alakította. Kutatásaival felhívta a figyelmet e kérdések fontosságára és a mögöttük rejlő okok összetettségére, és széles körben kibontakozó szakirodalmat generált a kormányzati politikák, a vállalati ösztönzők, a pszichológiai különbségek, valamint a társadalmi normák és sztereotípiák hatásainak vizsgálatának területén. A nemek közötti egyenlőtlenségekkel kapcsolatos elemzései nagy horderejűek, az adatgyűjtés szempontjából igényesek és innovatívak voltak, mivel empirikus eredményeit a munkaerő-kínálat és -kereslet egységes keretén belül mutatta be. A témával kapcsolatos munkáját abban az időben kezdte, amikor egyike volt annak a néhány női közgazdásznak, aki vezető intézményekben dolgozott, és amikor az e területen végzett kutatásokat még nem ösztönözték vagy értékelték. Elhivatottsága, kemény munkája és kitartása számos női kutató előtt nyitotta meg az utat, akik az ő nyomdokaiba lépnek, és hozzájárulnak a nők előtt álló lehetőségek és korlátok jobb megértéséhez.

Amint Goldin munkája is szemlélteti, az olyan akadályok elhárítása, amelyek még mindig akadályozzák a nőket abban, hogy karrierjük terén minden lehetséges célt elérjenek, a cégek és az egész társadalom javát szolgálja. Az esélyegyenlőség nagyobb hatékonyságot eredményezhet a férfiak és nők munkapiaci képességeinek és készségeinek megfelelő kihasználása tekintetében. Goldin azt vizsgálja, hogy a nők oktatásban elért eredményei és a legtöbb országban bevezetett egyenlő bérezésre vonatkozó jogszabályok ellenére miért maradnak fenn a nemek közötti különbségek. Munkája rámutat arra, hogy a nemek közötti különbségek a munkapiacra nem egyszerűen egyéni döntésekből adódnak, hanem sokkal inkább társadalmi, gazdasági és kulturális tényezők komplex összességéből erednek. Megállapításai

hozzájártak a nemek közötti egyenlőség előmozdítását célzó konkrét szakpolitikák kidolgozásához és elfogadásához. A gyermekgondozási költségek hatásával kapcsolatos kutatásai olyan szakpolitikák számára szolgáltak alapul, mint az államilag támogatott gyermekgondozás és a fizetett szülői szabadság. A munkaerő-felvétel és az -előléptetés során alkalmazott elfogultsággal és diszkriminációval kapcsolatos kutatásai hozzájárultak az egyenlő bérezésre vonatkozó jogszabályok, a szabványosított, objektív felvételi és értékelési gyakorlatok, valamint a fizetések átláthatóságáról szóló törvények hangsúlyosabbá válásához. Goldin kutatásai az oktatás és a képzések, valamint az ezekhez egyenlő hozzáférést biztosító szakpolitikák jelentőségét is alátámasztják. Legutóbbi kutatásai a munkahelyek időbeli rugalmasságának és a munkavállalók helyettesíthetőségének szerepét, valamint a munkaidővel kapcsolatos hagyományos elvárások újragondolásának szükségességét vázolják fel.

Felhasznált irodalom

- Adamecz Anna (2018): *Van-e üvegplafon Magyarországon? Nemek közötti bérkülönbség az iskolai végzettség függvényében*. In: Fazekas Károly – Szabó-Morvai Ágnes (szerk.): *Munkaerőpiaci tükrök, 2017*. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, pp. 62–64.
- Adamecz Anna – Isztin Péter (2023): *Nobel-díjat ért a régi nagy kérdés: miért keresnek kevesebbet a nők, mint a férfiak?* KRTK Blog. <https://www.portfolio.hu/krtk/20231012/nobel-dijat-ert-a-regi-nagy-kerdes-miert-keresnek-kevesebbet-a-nok-mint-a-ferfiak-645057>
- Bertrand, M. – Goldin, C. – Katz, L.F. (2010): *Dynamics of the Gender Gap for Young Professionals in the Financial and Corporate Sectors*. *American Economic Journal: Applied Economics*, 2(3): 228–255. <https://doi.org/10.1257/app.2.3.228>
- Blau, F.D. – Kahn, L. (2017): *The Gender Wage Gap: Extent, Trends, and Explanations*. *Journal of Economic Literature*, 55(3): 789–865. <https://doi.org/10.1257/jel.20160995>
- Cliometric Society (2023): *What is cliometrics?* www.cliometrics.org/about/what-is-cliometrics/
- Cukrowska-Torzewska, E. – Matysiak, A. (2020). *The motherhood wage penalty: A meta-analysis*. *Social Science Research*, 88–89(May–July), 102416. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2020.102416>
- Economic Policy Institute (2016): *State of Working America – Data Library*. <https://www.epi.org/data/>
- Goldin, C. (1986): *The Economic Status of Women in the Early Republic: Quantitative Evidence*. *The Journal of Interdisciplinary History*, 16(3): 375–404. <https://doi.org/10.2307/204496>

- Goldin, C. (1990): *Understanding the Gender Gap: An Economic History of American Women*. Oxford, Oxford University Press.
- Goldin, C. (1995): *The U-Shaped Female Labor Force Function in Economic Development and Economic History*. In: Schultz, T.P. (ed.): *Investment in Women's Human Capital and Economic Development*. University of Chicago Press, pp. 61–90.
- Goldin, C. (2006): *The Quiet Revolution That Transformed Women's Employment, Education, and Family*. *American Economic Review*, 96(2): 1–21. <https://doi.org/10.1257/000282806777212350>
- Goldin, C. (2014): *A Grand Gender Convergence: Its Last Chapter*. *American Economic Review*. 104(4): 1091–1119. <https://doi.org/10.1257/aer.104.4.1091>
- Goldin, C. (2021): *Career & Family: Women's Century-Long Journey toward Equity*. Princeton NJ: Princeton University Press, Chapter 2. <https://doi.org/10.1515/9780691226736>
- Goldin, C. (2023): CV. <https://scholar.harvard.edu/sites/scholar.harvard.edu/files/goldin/files/cgcv2023.pdf>
- Goldin, C. – Katz, L.K. (2002): *The Power of the Pill: Oral Contraceptives and Women's Career and Marriage Decisions*. *Journal of Political Economy*, 110(4): 730–770. <https://doi.org/10.1086/340778>
- Goldin, C. – Katz, L.F. (2016): *A Most Egalitarian Profession: Pharmacy and the Evolution of a Family Friendly Occupation*. *Journal of Labor Economics*, 34(3): 705–745. <https://doi.org/10.1086/685505>
- Goldin, C. – Rouse, C. (2000): *Orchestrating Impartiality: The Impact of „Blind” Auditions on Female Musicians*. *The American Economic Review*, 90(4): 715–741. <https://doi.org/10.1257/aer.90.4.715>
- Niederle, M. (2017): *Gender*. In: Roth, A.E. – Kagel, J.H. (eds.): *The Handbook of Experimental Economics*, Volume 2. Princeton University Press, pp. 481–562. <https://doi.org/10.1515/9781400883172-009>
- Ilyés Virág – Lőrincz László (2022): *Női és férfi karrierutak Magyarországon – Foglalkozási mintázatok szerepe a vezetői bérek és béregyenlőtlenségek alakulásában*. *Szociológiai Szemle*, 32(3): 57–83. <https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.2022.3.3>
- Lovász, A. – Szabó-Morvai, Á. (2019): *Childcare availability and maternal labor supply in a setting of high potential impact*. *Empirical Economics*, 56: 2127–2165. <https://doi.org/10.1007/s00181-018-1423-x>

Nobel Prize Committee (2023a): *To Claudia Goldin, For having advanced our understanding of women's labour market outcomes*. The Committee for the Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel. <https://www.nobelprize.org/uploads/2023/10/advanced-economicsciencesprize2023.pdf>

Nobel Prize Committee (2023b): *History helps us understand gender differences in the labour market*. The Prize in economic sciences 2023, Popular Science Background, The Royal Swedish Academy of Science. <https://www.nobelprize.org/uploads/2023/10/popular-economicsciencesprize2023.pdf>

Nobel Prize (2023): *All prizes in economic sciences*. <https://www.nobelprize.org/prizes/lists/all-prizes-in-economic-sciences/>

OECD (2024): *Gender wage gap (indicator)*. <https://doi.org/10.1787/7cee77aa-en>. Letöltés ideje: 2024. január 18.

Takács Olga (2021): *Nemek közötti bérkülönbségek Magyarországon: a véletlenerdő- és az OLS-becslésen alapuló Blinder–Oaxaca-dekompozíció eredményeinek összehasonlítása*. Statisztikai Szemle, 99(1): 5–45. <https://doi.org/10.20311/stat2021.1.hu0005>